

Ortaokul Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Düşünme Becerileri ve Öğrenme Stillерinin İncelenmesi

Memet KARAKUŞ¹ Tuğçe BAYKAL²

¹Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Adana ORCID No: 0000-0002-6099-5420

²Milli Eğitim Bakanlığı, Mersin, tugceseyhun@gmail.com

Geliş:25.08.2019

Kabul:20.12.2019

ÖZ

Ortaokul yedinci sınıf öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerileri ve öğrenme stillerini inceleme amacıyla yapılan araştırma, tarama modelinde ilişkisel desene göre yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Adana Merkez ilçelerindeki ortaokullara devam eden yedinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bu evrenden oransız küme örnekleme yöntemi kullanılarak dört devlet okulunda yedinci sınıfa devam eden 141 ortaokul öğrencisi belirlenmiştir. Araştırmada Torrance Yaratıcı Düşünce Testi ve Kolb'un Öğrenme Stilleri Envanteri veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Ayrıca yedinci sınıf öğrencilerine kişisel bilgi formu doldurularak kişisel bilgileri alınmıştır. Bilgisayar ortamına aktarılan veriler SPSS 25 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada, aritmetik ortalama ve standart sapma gibi betimsel analizlerin yanında, Kay-Kare ve Anova analizleri kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin akıcılık, esneklik ve orijinallik düzeyi aritmetik ortalamalarının en yüksek puan değeri olarak esneklik düzeyinde olduğu görülmüştür. En düşük ortalamanın ise akıcılık düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte akıcılık, esneklik ve orijinallik değerleri birbirine oldukça yakındır. Öğrencilerin sırasıyla en çok özümseyen öğrenme stiline, sonra değiştiren öğrenme stiline, daha sonra ayırıştırıcı öğrenme stiline ve son olarak da yerleştiren öğrenme stiline sahip olduğu belirlenmiştir. Özümseyen ve değiştiren öğrenme stillerine sahip öğrenci sayılarının birbirine oldukça yakın olduğu ve en çok kullanılan stiller olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ortaokul öğretimi, yaratıcı düşünme, öğrenme stilleri

Examining the Relationship Between Creative Learning Skills and Learning Styles of 7th Grade Students.

ABSTRACT

General purpose of this study is to examine the relationship between creative learning skills and learning styles of the 7th grade students. The survey has been done through the relational pattern model. The 7th grade students in the centre of Adana compose the infinite of this survey. By using irrational set sampling method, 141 state school students have been specified. In the survey, Torrance tests of creative thinking and Kolb's inventory about learning styles have been used for data acquisition. Besides, by making the 7th grade students fill a personal information form, their personal informations have been taken into consideration. After Torrance tests of creative thinking, Kolb's inventory about learning styles and personal information form, the data has been transferred to the computer and analyzed using SPSS 25 programme. In the survey, Kay-Kare and Anova analyses have been handled as well as the arithmetic mean and standard deviation. Participants' maximum point of arithmetic mean, the level of fluency, flexibility and authenticity, is the level of flexibility. The level of fluency has the minimum average. After all, it has been seen that the levels of fluency, flexibility and authenticity are very close to each other. It has been respectively specified that the students mostly have assimilator learning style, secondly divergent learning style, next converger learning style and lastly accommodator learning style. It has been seen that the percentages of the assimilator and the divergent learning styles are very close to each other and they are the mostly used learning styles.

Key Words: secondary school teaching, creative thinking, learning styles.

1. Giriş

Dijital çağ olarak da adlandırılan günümüz dünyasında her zamankinden daha çok girişimci olan, liderlik yapabilen, eleştirel ve yaratıcı düşünebilen bireylere daha çok ihtiyaç duymaktayız. Bireyin nasıl daha iyi öğrendiğinin farkında olması, yaratıcı düşünme düzeyi öğrenme ve üretme açısından çok önemlidir. Bu yüzden, günümüzde okula ve eğitime verilen anlamda gün geçtikçe değişmektedir.

Eğitim bireylerin toplumsal hayatta yer almaları için gerekli olan bilgi, beceri ve değerleri elde etmelerine, kişilik yapılarını geliştirmeye okul içi veya dışında doğrudan veya dolaylı olarak yardım etme sürecidir. Bu tanımdan yola çıkarak, bir bireyin geleceği, aldığı eğitimin nitelikleri ile şekillenir denilebilir. İnsanların oluşturduğu toplumların da varlıklarını sürdürebilmeleri ve kalkınmaları yine eğitilmiş bireylerle mümkündür. Eğitilmiş bir toplumun geleceğe güvenle bakacağı kaçınılmazdır. Bu nedenle eğitim, insan ve toplum geleceğinin anahtarıdır.

Eğitim, çok fazla değişkenin yer aldığı bütünsel bir süreçtir. Eğitim sürecinde yer alan değişkenlerden bazıları bu sürecin önemli adımlarını oluşturur. Bunlardan biri de öğrenmedir. İnsan öğrenme yeteneği ile diğer canlılardan ayrılarak toplumsal bir varlık olur. İnsan, doğuştan sahip olduğu özelliklerin yanında çevre ile etkileşimi sonucunda da öğrenir. Birçok tanımı bulunmasına karşın çoğu psikolog öğrenmenin bireyin yaşadığı ortamla ve etrafındaki diğer kişilerle etkileşimi sonucu meydana geldiği ve bireyin davranışlarında kalıcı değişiklikler oluşturduğu yönünde fikir birliğine varmışlardır. (Fidan & Erden, 1991).

Bireylerin öğrenme düzeyleri, çeşitli faktörlere bağlı olarak farklılıklar gösterebilir. Öğrenilmesi muhtemel bilgi aynı olsa bile, her bireyin aynı oranda bu bilgiye sahip olması ve bu bilgiyi kullanması mümkün olmayabilir. Fiziksel ortam, sosyal çevre ve bilişsel hazırbulunuşluk ve benzeri faktörler kişilerin öğrenme düzeylerinin farklılaşmasına sebep olur. Okullarda sıklıkla karşımıza çıkan bu farklılıklar, öğretmenin öğretim süreçlerinde izleyeceği yol ve yöntemlere ışık tutmaktadır. Öğretim sürecinde öğretmenin bireysel farklılıkları dikkate alması, farklı öğrenme düzeylerine sahip bireylerin performansını arttırmada pozitif katkılar sağlayabilecektir (Çaycı & Ünal, 2007). Bireysel farklılıklar zeka, yetenek, ilgi, ön bilgi, öğrenme sürecinde güdülenme, denetim odağı, öğrenme stilleri, öz yeterlilik inancı, cinsiyet gibi kavramları içerir (Kuzgun & Deryakulu, 2009).

Zeka; bireysel farklılık noktasında akla gelen ilk unsur olarak düşünülse de günümüzde yapılan araştırmalarda stil farklılıklarının zekadan daha önemli bir ayırım olduğu vurgulanmıştır. (Günaydın,2011, s.1) ve Keefe'ye (1979), göre öğrenme stili, bireylerin öğrenme durumlarını ne şekilde idrak ettiklerine, onlarla ne tür bir etkileşim içinde olduklarına ve nasıl tepki gösterdiklerine bağlı olarak bilişsel, duyuşsal ve fizyolojik özelliklerinin örüntüsüdür.

Koçak'a (2007, s.1) göre eğitimin bireyselleştirilmesi, günümüz eğitim sisteminin büyük değişimlerinden biridir. Öğrenme-öğretme sürecinde bireysel farklılıklar mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle eğitim-öğretim süreci içerisinde bireysel farklılıkların dikkate alınması ve öğrencinin en etkili öğrendiği yolun yani öğrenme stiline belirlenmesi

gerekmektedir. Öğrencilerin kendi öğrenme stillerinin farkında olması öğrencinin öğrenme sürecinde daha hızlı ve kolay öğrenmesini, başarısızlık kaygısını azaltmasını ve öğrenmede başarı elde etmesini sağlamadaki faktörler arasında sayılabilir. Bunun yanı sıra öğretmenin de öğrencinin öğrenme stilini bilmesi öğrencilerine daha uygun bir öğrenme ortamı sunması konusunda etkili olabilecektir.

Öğrenme stillerini bilen bireyler öğrenme yolunu yani öğrenmeyi öğrenmiştir denilebilir. Öğrenmeyi öğrenen, bilgiye ulaşma yollarını bulabilen, belli bir hazırbuluşluk seviyesinde olan, kısacası tüm bu unsurları birbiriyle harmanlayan bireyler daha fazla ön plana çıkmaktadır. Öğrenmeyi öğrenmenin, hem bireyi hem de toplumu başarıya götüren piramidin en üst basamaklarından biri olduğu söylenebilir. Yaşamımız boyunca yaptığımız doğru ya da yanlış seçimlerimiz, çevremizdeki olayları, problemleri algılama şeklimiz, adım atma biçimimiz öğrenmeyi öğrenme yolumuzla bağlantılıdır. Bu nedenle öğrenmeyi öğrenen bireylerin toplumsal hayatta fark yaratması olasılık dahilindedir.

Öğrenmeyi öğrenme süreçleri; bireyleri farklı serüvenlere yolculuğa çıkartan masallar gibi, yeni düşünce biçimleri oluşturmaya, zihnin sınırlarını keşfe çıkartmaya sevk eden içgüdüsel bir yaratıcılığın ürünü olmakla birlikte, her bireyde farklı sonlara neden olabilmektedir. Bu yolculukta seçilen yollar ve varılan sonlar, bazı bilim adamlarına göre yaratıcı düşünceye zemin hazırlamaktadır. Öğrenme stillerinin farkında olmak, özgün düşünce biçimleri yaratmak ve öğrendikleri karşısında tutumlarını gözden geçirmekle mümkün olacaktır. Bireyin kendi öğrenme yolunu bulmasının nispeten yaratıcılığa girdiği söylenebilir.

Yaratıcılık; daha önce bilinmeyen, orijinal ve maharete dayalı bir eser olarak oluşmuş veya henüz bir esere dönüşmemiş, kendine has bir problem çözme sürecini içine alan, bireyin zeka unsurlarını da orijinal ve üretmeye dayalı bir bilişsel kabiliyet olarak tanımlanmaktadır (Aslan, 2001, s.19). Torrance (1966), yaratıcılığı problemlere; sektelere, ahenksizliğe karşı hassas olma, zorlukları tespit etme, çare arama, yaklaşık olarak değerlendirme, eksikliklere yönelik fikirler geliştirme ya da yeniden deneme olarak tanımlarken, Kırıçoğlu (2002) yaratıcılığı çok yönlü düşünen bir aklın eseri olarak, Bentley ise (1999), bilginin alınması ve yeni biçim alana ya da yeni bir düşünce oluşturana kadar şekil verilmesi ve yeniden düzenlenmesi süreci olarak tanımlamıştır.

Guilford (1959) ise yaratıcılığı araştırmanın gerekliliğinden söz ederken ‘dünyada hayatta kalmak için ölümüne çaba içinde olmayı’ en büyük nedenlerden biri olarak göstermiştir (Vernon, 1970). Günümüz dünyasında toplumların ‘hayatta kalması’ bireylerin yaratıcılıklarına bağlıdır. Yaratıcılığı yüksek olan bireyler bir soruna ya da bir duruma yaklaşırken birden çok sonuç ve bakış açısı geliştirebilirler. Yaratıcılık yeteneği yüksek olan bireylerin olaylara bakış açısının çok yönlü olması, farklı yorumlar getirmelerine, bunun sonucunda da pozitif çıktılar elde etmelerine yardımcı olabilmektedir. Hiç şüphesiz toplumların temelini bireyler oluşturur. Yaratıcılığı yüksek bireyler farklı bakış açıları oluşturmalarıyla, farklı yorumlarıyla içinde bulunduğu topluma katma değeri daha yüksek işler çıkartarak kolektif bilince katkı sağlamaları, ihtimal dahilindedir. Yaratıcılık, daha çok sanatla anılan bir kavram olmaktan çıkarak, bilim ve teknikte de önemini arttırmıştır. Bu nedenle de son yıllarda, bilim adamlarının, ilgi alanına girerek açıklamaya çalıştıkları bir

kavram haline gelmiştir (Razon, 1990). Bu sebeple literatürde çeşitli disiplin alanları ile ilgili pek çok yaratıcılık tanımı bulmak mümkündür.

Yaratıcı bir eğitim için, büyüme ve gelişme sürecinde olan bireyin sanatsal gelişim çizgisini doğru izlemek, yeteneklerini ve gücünü iyi tanımak, bireysel farklılıkların göz ardı etmemek gerektir (Gürtuna, 2003; Craft 2008). İnam (1993) ise, yaratıcılığın özgür ve özerk yaratıcılarla yaratma olanağı sağlayacak ortam ve çevrenin gerektiğine, zaman zaman baskıların da yaratıcılığı körükleyebilir, bireyin kendisini dıştan olmasa bile içten denetlenmesi, iç dünyasının bağımsızlığa erişmiş olması gerektiği düşüncesindedir. Burada bahsedilen bireysel farklılığı en iyi ifade eden kavramın da öğrenme stili olduğu söylenebilir. Öğrenmek için bireyin kendine uygun öğrenme stillerine ihtiyaç duyduğu ve öğrenmeyi öğrenmek için ise öğrenme stilini tanıması bununla birlikte yaratıcı düşünmenin yollarını bilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bireyin öğrenme stiline farkında olması yani öğrenmeyi öğrenebilmesi için farklı düşünce şekilleri oluşturabilmesi ve bunları pratiğe dökmesi gerektiği söylenebilir. Bunların da bize yaratıcılığı işaret ettiği düşünülmektedir. Tüm bunlardan yola çıkılarak, öğrencilerin yaratıcılık düzeyleri ve öğrenme stillerinin incelenmesinin önemli olduğu söylenebilir.

2. Yöntem

Ortaokul yedinci sınıf öğrencilerinin öğrenme stilleri ve yaratıcılıklarının incelendiği bu araştırma, tarama modeline göre tasarlanmıştır. Nicel yöntemle göre desenlenen araştırmada ortaokul öğrencilerinin yaratıcılık düzeyleri ve öğrenme stilleriyle ilgili mevcut durum betimlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın evrenini Adana ilinin merkez ilçelerindeki ortaokullara devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Evrenden basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle seçilen üç farklı ortaokuldaki 141 yedinci sınıf öğrencisi araştırma örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmada incelenen değişkenler olan öğrenme stili ve yaratıcı düşünme gibi becerilerin soyut özellikler olması ve kullanılan ölçme araçlarının ilköğretim düzeyinde, öğrenciler tarafından çok iyi anlaşılacak kaygısıyla çalışma ortaokul düzeyinde yapılmıştır. Diğer taraftan, Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel(2012)' in de belirttikleri gibi temsil edici bir örneklemin seçiminin geçerli ve en iyi yolu seçkisiz örneklemedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak; Torrance Yaratıcı Düşünme Testi Sözel A Formu ve Kolb Öğrenme Stili Envanteri kullanılmıştır. Torrance Yaratıcı Düşünme Testi, dünyada yaratıcılığı ölçme konusunda en çok bilinen testlerden birisidir (Torrance; 1966 ve 1974). Ülkemizde testin uyarlaması Aslan (2001) tarafından yapılmıştır. Aşkar ve Akkoyunlu (1993) tarafından Türkiye’de uygulanabilirliği kanıtlanan 12 maddeden oluşan Kolb Öğrenme Stili Envanteri Kolb tarafından 1976’da geliştirilmiş ve 1985’te düzenlenmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik çalışması sonucunda, envanterin dört boyutuna (öğrenme biçimlerine) ait güvenilirlik katsayılarının (Cronbach Alpha) 0.73 ile 0.83 arasında değiştiği görülmüştür.

3. Bulgular

Öğrencilerin yaratıcılık düzeylerine yönelik bulgular

Öğrencilerin yaratıcılık düzeylerine yönelik betimsel bulgular aşağıda Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.

Öğrencilerin Yaratıcılık Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Yaratıcılık Boyutları	N	Minimum	Maximum	X	Ss
Akıcılık	141	32,55	78,64	48,52	8,03
Esneklik	141	31,41	69,69	48,71	8,31
Orijinallik	141	32,91	71,13	48,53	7,93
Yaratıcılık	141	98,1	217,92	145,74	22,35

Tablo 1’de görüldüğü üzere öğrencilerin akıcılık boyutunda aldıkları puanlar 32,55 ile 78,64 arasında değişmektedir ve puanların aritmetik ortalaması 48,52 olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin esneklik boyutunda aldıkları puanlar 31,41 ile 69,69 arasında değişmektedir ve puanların aritmetik ortalaması 48,71 olarak hesaplanmıştır. Öğrencilerin orijinallik boyutunda aldıkları puanlar 32,91 ile 71,13 arasında değişmektedir ve puanların aritmetik ortalaması 48,53 olarak bulunmuştur. Öğrencilerin yaratıcılık toplam puanları 98,10 ile 217,93 arasında değişmektedir ve puanların aritmetik ortalaması 145,75 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 1’de görüldüğü gibi, öğrencilerin yaratıcı düşünmenin alt boyutlarından aldıkları puanların ortalamaları ve standart sapmaları arasında küçük de olsa farklar vardır. Bilimsel olarak bu farkların anlamlılık düzeyini yorumlamak için yapılan Anova analizi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.

Öğrencilerin Yaratıcılık Puanlarına Yönelik ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplar arası	3,331	2	1,666	,025	,97	-
Gruplar içinde	27500,620	420	65,478			
Toplam	27503,952	422				

Tablo 2’de görüldüğü gibi, gibi öğrencilerin öğrenme stillerine göre yaratıcılık puanları ortalamaları arasındaki fark anlamlı düzeyde değildir [$F_{(2-420)} = ,025, P>0,05$].

Öğrencilerin öğrenme stillerine yönelik bulgular

Öğrencilerin öğrenme stillerine yönelik betimsel bulgular aşağıda Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3.

Öğrencilerin Öğrenme Stillerinin Dağılımı

Öğrenme Stilleri	F	%
Değiştiren	42	29,80
Yerleştiren	20	14,20
Ayrıştıran	34	24,10
Özümseyen	45	31,90

Tablo 3 de görüldüğü üzere öğrencilerin %29,8’inin değiştiren, %14,2’sinin yerleştiren, %24,1’inin ayrıştıran ve %31,9’unun özümseyen öğrenme stillerine sahip oldukları belirlenmiştir.

Ortaokul Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcılık Düzeyleri ile Öğrenme Stilleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Öğrencilerin öğrenme stillerine göre yaratıcılık düzeyleri ve yapılan Kay-Kare analizi sonuçları Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4.

Öğrencilerin öğrenme stillerine göre yaratıcılık düzeyleri

	Öğrenme Stili								Toplam	
	Değiştiren		Yerleştiren		Ayrıştıran		Özümseyen			
Düzye	f	%	f	%	F	%	F	%	F	%
Düşük	17	40	6	30	5	15	13	29	41	29
Orta	21	50	5	25	16	47	20	44	62	44
Yüksek	4	10	9	45	13	38	12	27	38	27
Toplam	42	100	20	100	34	100	45	100	141	100

*Frekans 5’in altında olan kategori yoktur.

Tablo 4’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 29’u düşük, %44’ü orta, %27’si yüksek yaratıcılık düzeyine sahiptir. Öğrenme stillerine göre; Değiştiren’lerin %60’ı, Yerleştiren’lerin %70’i, Özümseyenlerin %71’i, Ayrıştıranlar’ında %85’i orta düzey ve üzerinde bir yaratıcılık düzeyine sahiptir. Öğrenme stiline yaratıcılık düzeyi üzerindeki etkisinin anlamlılık düzeyini incelemek üzere yapılan Kay-Kare testi sonucunda öğrenme stillerine göre yaratıcılık düzeyleri arasında gözlenen farkların $P<.05$ ’e göre anlamlı düzeyde olduğu görülmüştür (Kay-Kare= 15.11, $P=.01$). Bu yüzden, yaratıcılık düzeyleri ile öğrenme stilleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu söylenebilir.

Ortaokul yedinci sınıf öğrencilerin öğrenme stillerine göre yaratıcılık puanlarındaki değişimi ve bu değişimin anlamlılık düzeyini incelemek amacıyla gerçekleştirilen analizler sırasıyla Tablo 5 ve Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 5.

Öğrencilerin Öğrenme Stillerine Göre Yaratıcılık Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Öğrenme Göre Puanları	Stillerine Yaratıcılık	N	Minimum	Maksimum	X	SS
Değiştiren		42	98,10	201,81	137,97	19,04
Yerleştiren		20	110,95	186,26	145,72	21,91
Ayrıştıran		34	114,88	217,93	153,69	23,31
Özümseyen		45	102,96	200,00	147,03	23,01
Toplam		141	98,10	217,93	145,75	22,36

Tablo 5’de görüldüğü üzere değiştiren öğrenme stiline sahip öğrencilerin toplam yaratıcılık puanları 98,10 ile 201,81 arasında değişmekte olup aritmetik ortalaması 137,97 olarak bulunmuştur. Yerleştiren öğrenme stiline sahip öğrencilerin toplam yaratıcılık puanları 110,95 ile 186,26 arasında değişmekte olup aritmetik ortalaması 145,72; Ayrıştıran öğrenme stiline sahip öğrencilerin toplam yaratıcılık puanları 114,88 ile 217,93 arasında değişmekte olup aritmetik ortalaması 153,69; Özümseyen öğrenme stiline sahip öğrencilerin toplam yaratıcılık puanları 102,96 ile 200,00 arasında değişmekte olup aritmetik ortalaması 147,03 şeklindedir.

Tablo 5’de görüldüğü gibi öğrencilerin öğrenme stillerine göre yaratıcılık puanları ortalamaları arasında farklar vardır. Bu farklılığın anlamlı düzeyde olup olmadığını belirlemek amacıyla Anova analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6.*Öğrencilerin Yaratıcılık Puanlarına Yönelik ANOVA Sonuçları*

Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	4757,16	3	1585,72	3,33	,022	Ayrıştıran-Değiştiren
Gruplar içinde	65247,16	137	476,25			
Toplam	70004,32	140				

Tablo 6’da görüldüğü gibi, gibi öğrencilerin öğrenme stillerine göre yaratıcılık puanları ortalamaları arasındaki fark anlamlı düzeydedir [$F_{(3-137)} = 3,33$, $p < 0,05$]. Yapılan Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucunda anlamlı farkın ayrıştıran ve değiştiren öğrenme stillerine sahip öğrencilerin puanları arasında olduğu görülmüştür.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Ortaokul yedinci sınıf öğrencilerinin TYDT alt boyut puanları genel olarak birbirine çok yakın olsa da, akıcılık, esneklik ve orijinallik düzeyi aritmetik ortalamaları arasında en yüksek puan değeri esneklik boyutundadır. Akıcılık puanları ise diğerlerine göre biraz daha düşüktür.

Yaratıcı düşünmenin esneklik boyutu, bir problem karşısında farklı bakış açısıyla değişik boyutları görebilmek ve alternatif çözüm yolları bulmaktır (Demirel, 2005). Araştırmada Esneklik puanlarının en yüksek çıkması, öğrencilerin yeni durumlara kolay uyum sağlayabildiği ve olaylara farklı bakış açılarıyla bakabildikleri şeklinde yorumlanabilir.

Yaratıcı düşünmenin akıcılık düzeyine bakıldığında bir soruna çok sayıda fikir üretebilme olarak tanımlandığı bilinmektedir (Hu & Adey, 2002). Akıcılık değerinin en az çıkması öğrencilerin düşünce ürünlerinin sayısal değerinin az olması şeklinde yorumlanabilir. Orijinallik boyutunun ise bireyin olaylar karşısında herkesten farklı, kendine özgü, alışılmışın dışında fikirler ve ürünler ortaya koyması olarak tanımlandığı görülmektedir (Fisher, 1995; Akt: Doğanay, 2002). Yapılan bu araştırmada orijinallik ve akıcılık değerleri birbirine çok yakın olduğundan, öğrencilerin olaylara farklı açılardan bakabilme, yeni oluşumlara adapte olabilme özelliklerinin yanında çok sayıda fikir üretebilme ve kendilerine özgü ürünler ortaya koyabilme yönlerinin zayıf kaldığı söylenebilir.

Literatürde benzer bir çalışma olarak yer alan Aydoğan’ın (2008) yaptığı bir çalışmada okumaya karşı olumlu ve olumsuz tutuma sahip öğrencilerin akıcılık, esneklik, orijinallik ve yaratıcılık düzeylerini alt problemlerden biri olarak belirlenmiştir. 137 ortaokul 6. sınıf öğrencisinin katıldığı bu çalışmada okumaya olumlu tutum gösteren öğrencilerde 76,94 ortalama puanla akıcılık en yüksek düzey,76 puan ile esneklik orta düzey ve 75,29 puan ile de

en düşük değer orijinallik olarak belirlenmiştir. Başka bir çalışmada Karakuş (2001), alt sosyo-ekonomik düzeydeki ilkokul 2. sınıf öğrencilerinin yaratıcılık düzeylerini alt problemlerden biri olarak belirtmiş ve kontrol grubundaki öğrencilerin ön test puanlarının 13,36 ortalama puan değeri ile orijinallik düzeyinin en yüksek, 13,08 puan ile akıcılığın orta ve 11,04 puan ile esneklik düzeyinin ise en düşük olduğu sonucuna varmıştır. Koray (2004) da, yaptığı bir çalışmada fen eğitiminde öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerini alt problem olarak belirtmiş, ortalama puan değerlerini akıcılığın 6,52, esnekliği 6,35 ve orijinalligi 6,24 olarak belirlemiştir. En yüksek ve en düşük çıkan düzeyin değiştiği görülse de bu araştırmalarda da akıcılık, esneklik, orijinallik düzey değerlerinin birbirine oldukça yakın olduğu görülmektedir. Araştırmanın sonuçlarıyla bu çalışmaların sonuçlarının birbiriyle uyumlu olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, 42'sinin (%29,80) değiştiren, 20'sinin (%14,20) yerleştiren, 34'ünün (%24,10) ayrıştıran, 45'inin (%31,90) özümseyen öğrenme stiline sahip olduğu görülmüştür. Öğrencilerin sırasıyla en çok özümseyen öğrenme stiline, sonra değiştiren öğrenme stiline, daha sonra ayrıştıran öğrenme stiline ve son olarak da yerleştiren öğrenme stiline sahip olduğu belirlenmiştir. Özümseyen ve değiştiren öğrenme stillerinin yüzdelerinin birbirine oldukça yakın olduğu ve en çok kullanılan stiller olduğu görülmüştür. Bu stillerden sonra, sırasıyla ayrıştıran ve yerleştiren öğrenme stilleri gelmektedir. “Özümseyen” öğrenme stiline özelliklerine baktığımızda, bu stile sahip öğrencilerin sosyal konulardan çok kavramlara ve fikirlere odaklı olduğunu, dinleyerek ve izleyerek öğrenme eğilimine sahip olduklarını (Ülgen, 1997, s.42), düz anlatım yöntemlerini sevdiğini ve öğretmenin onlar için en önemli bilgi kaynağı olduğunu görmekteyiz (Ergür, 2010; s.175). Ülkemiz eğitim sisteminde öğretmen merkezli yaklaşımlardan öğrenci merkezli ve yapılandırmacı bir yaklaşıma doğru bir geçiş yapılmış olsa da davranışçı yaklaşımın etkilerinin hala sürdürüldüğü belirtilmektedir. 2015 yılı PISA sonuçları incelendiğinde Türkiye'nin 72 ülke arasında 50. olduğu ve bu durumun ülkemiz eğitim sisteminin diğer ülkelere göre geride kaldığı dile getirilmektedir (Okçabol, 2017). Ülkemiz eğitim sistemi özellikleri yanında özümseyen öğrenme stiline de bakacak olursak dinleyerek, izleyerek öğrenme eğilimine sahip olma, düz anlatım yöntemlerinden hoşlanma, öğretmeni en önemli bilgi kaynağı olarak görme özelliklerine sahip olmalarından dolayı geleneksel öğrenme ortamlarında başarılı oldukları görülmektedir (Bacanlı, 2012; Ergür, 1998; Kolb, 1984). Bu nedenle öğrencilerde özümseyen öğrenme stili daha yüksek çıkmış olabilir. Eğitim sistemimizde her ne kadar yapılandırmacı yaklaşımın temel alındığı söylenecek olsa da bazı eksikliklerden ve uygulamaya yönelik sorunlardan dolayı yapılandırmacı yaklaşımı tam olarak uygulayamadığımızı ve bu nedenle ayrıştıran ve yerleştiren öğrenme stiline öğrenci sayımızın azınlıkta olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca en az sahip olunan stiline yerleştiren olmasının başka bir nedeni olarak da ülkemizde bulunan korumacı aile yapısının fazlalığını gösterebiliriz. Korumacı aile yapısı ile ebeveynlerin çocuklarının iletişim kuracakları kişileri bile kontrol ederek onların sosyalliklerini kısıtladıkları görülmektedir. Aynı zamanda ailelerin çocuklarının yaşadıkları sorunlarda çocuk yerine kendilerinin çözümler getirmesi çocukların problem çözme becerilerini de kısıtladığı görülmektedir (Aksoy ve Kılıç, 2009). Alan

yazında yer alan benzer araştırmalarda da en çok tercih edilen öğrenme stiline özümseyen öğrenme stili olduğu görülmektedir (Gusentine ve Keim, 1996; Baker, Simon ve Bazeli, 1987; Fox ve Ronkowski, 1997; Gencel, 2006; Aşkar ve akkoyunlu, 1993; Kılıç, 2002; Ergür, 1998). Ülkemizde yapılan yukarıdaki araştırma sonuçlarına baktığımızda ilkökul, ortaokul, üniversite, lisansüstü gibi öğrenim kategorilerindeki bireylerde özümseyen öğrenme stiline baskın olduğu görülmüştür. Bu sonuçlardan yola çıkarak, çeşitli eğitim kademelerindeki öğrencilerin benzer öğrenme tercihleri olduğunu aynı zamanda özümseyen öğrenme stiline toplumda dominant bir şekilde var olduğunu söyleyebiliriz (Güven, 2004).

Araştırmaya katılan öğrencilerden değiştiren öğrenme stiline sahip öğrencilerin toplam yaratıcılık puanları 98,10 ile 201,81 arasında değişmekte olup aritmetik ortalaması 137,97 olarak bulunmuştur. Yerleştiren öğrenme stiline sahip öğrencilerin toplam yaratıcılık puanları 110,95 ile 186,26 arasında değişmekte olup aritmetik ortalaması 145,73 olarak hesaplanmıştır. Ayrıştırıcı öğrenme stiline sahip öğrencilerin toplam yaratıcılık puanları 114,88 ile yöntem217,93 arasında değişmekte olup aritmetik ortalaması 153,69 olarak belirlenmiştir. Özümseyen öğrenme stiline sahip öğrencilerin toplam yaratıcılık puanları 102,96 ile 200,00 arasında değişmekte olup aritmetik ortalaması 147,03 olarak hesaplanmıştır. Yapılan Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucunda anlamlı farkın ayrıştırıcı ve değiştiren öğrenme stillerine sahip öğrencilerin puanları arasında olduğu görülmüştür. Ayrıştırıcı öğrenme stiline sahip öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinin, değiştiren öğrenme stiline sahip bireylerin yaratıcılık düzeylerinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yaratıcı bireylerin özelliklerine bakıldığında, ayrıştırıcı düşünme yeteneğine sahip oldukları görülmektedir (Erden & Akman, 1998). Ayrıştırıcı düşünen bireyler bir olay karşısında birden çok düşünce üretebilen ve birçok alternatif çözüm yolları üzerinde duran bireylerdir (Dağlı, 2014). Ayrıştırıcı öğrenme stiline sahip bireylerin özellikleri arasında da sorun çözme, farklı ve çok sayıda düşünceler üretme yetenekleri olduğu bilinmektedir. Ayrıca tümevarımsal akıl yürütme yöntemini kullanarak bilgi toplarlar (Jonassen & Grabowski, 1993). Bu özelliklerine ek olarak ayrıştırıcı öğrenme stiline sahip olan bireyler, soyut kavramsallaştırma ve aktif yaşantı öğrenme biçimiyle öğrenirler (Kolb, 1984). Hayal güçleri yüksektir. Öğretmen rehberliği ve sık sık aldıkları dönütlerle daha da başarılı olurlar (Felder, 1996). Ayrıştırıcı veya değiştiren öğrenme stiline sahip bireylerin özelliklerinin, yaratıcı bireylerde olması gereken özellikler ile kesiştiğini söyleyebiliriz. Ayrıştırıcı öğrenme stiline sahip olanların yaratıcılık puanlarının değiştiren öğrenme stiline sahip olanlara oranla daha yüksek olmasının nedenlerini; ayrıştırıcıların çok sayıda fikir üretip bunları eyleme dökmelerine karşın değiştirenlerin düşüncelerini eyleme dökmekte ayrıştırıcılara göre daha zayıf kalmaları, değiştirenlerin ayrıştırıcılara göre daha kararsız ve düşünmeye yönelimlerinin az olması şeklinde açıklayabiliriz. Ayrıca yaratıcı bireylerin özellikleri arasında yalnızlığı sevme, grup onayına ihtiyaç duymama, başladığı işi yarım bırakmama, bütün parça ilişkisini görme, kısa sürede birden fazla sayıda fikir üretme özellikleri de vardır. Bu özellikler ayrıştırıcı öğrenme stiline de mevcuttur. Her ne kadar yaratıcı birey özellikleri ile ayrıştırıcı ve değiştiren öğrenme stiline sahip olanların özellikleri kesişse de en çok ayrıştırıcı öğrenme stili ile uyuşmakta olduğunu söyleyebiliriz. Diğer taraftan, Gerek Gök ve Erdoğan'ın (2011) yapmış olduğu

eleştirel düşünme eğilimleri ile yaratıcı düşünmenin birbirlerini olumlu yönde etkilediğine dair çalışmaları; gerekse Güven ve Kürüm'ün (2008) öğrenme stilleri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki çalışma incelendiğinde, ayrıştırıcı öğrenme stiline sahip olan bireylerin yaratıcılık düzeylerinin daha fazla olduğu gözlemlenmektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar yaratıcı düşünme ve öğrenme stillerinin ne kadar önemli beceriler olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, öğretmenlerin farkındalığı ve öğretim programlarının duyarlılığı önemli görülmektedir. Araştırmada öğrencilerin en fazla özümseyen öğrenme stiline sahip oldukları belirlenmiştir. Özümseyen öğrenme stiline sahip olan öğrenciler öğrenme aşamasında soyut kavramsallaştırma ve yansıtıcı gözlem öğrenme biçimini kullanırlar. Somut yaşantı ve aktif yaşantı öğrenme biçimlerini az tercih etmelerinden dolayı bu öğrenme biçimlerini geliştirmeye yönelik etkinlik ve çalışmalara ağırlık verilebilir. Ayrıştırıcı öğrenme stiline geliştirmek için ders işleyiş süreci aktif yaşantı içeren etkinliklerle desteklenebilir. Anlatılan konularla ilgili deneyler, uygulamalar, canlandırma yapıları öğrenci sürecin içine katılabilir. Değiştiren öğrenme stiline sahip öğrenciler belirlenerek yaratıcılıklarını geliştirmeye yönelik uygulamalar yapılabilir. Stresten arındırılmış, rahat, yaratıcılığa engel olacak unsurların olmadığı, sınırlandırmalardan uzak ve demokratik eğitim ortamları oluşturularak yaratıcılık gelişimi desteklenebilir. Öğretim sürecinde bireysel farklılıklar dikkate alınmalıdır. Bu çalışma üç ortaokulda 7. sınıf öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda daha kapsamlı sonuçlara ulaşmak için farklı sınıf düzeylerinde ve daha fazla sayıda öğrenci üzerinde araştırmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Adıgüzel, A. (2009). Yenilenen ilköğretim programının uygulanması sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(17), 77- 94.
- Ağca R. K., (2006). *Hipermedya ortamlarda öğrenme stillerine dayalı farklı gezinti yapılarının öğrenci başarısına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aksoy, A. B. & Kılıç, U. P. Ş. (2009). *Asya kültürlerinde ebeveynlik stilleri ve uygulamaları*. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(2), 14-25.
- Aksoy, G., (2005). *Fen Eğitiminde Yaratıcı Düşünme Temelli Bilimsel Yöntem Sürecinin Öğrenme Ürünlerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Aslan, E. (2001). Torrance yaratıcı düşünce testinin Türkçe versiyonu. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14, 19-40.
- Aşkar, P. & Akkoyunlu, B. (1993). Kolb öğrenme stili envanteri. *Eğitim ve Bilim*, 87(17), 37-47.
- Aydoğan, R. (2008). *Okumaya karşı olumlu ve olumsuz tutuma sahip 6. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersinde kullandıkları okuduğunu anlama stratejileri ve yaratıcılık düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Bacanlı, H. (2012). Dört katlı düşünme modeli. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, S. 146, 29-37.

- Baker, R. E., Simon, J. R. & F. P. Bazeli. (1987). Selecting instructional design for introductory accounting based on the experiential learning model. *Journal of Accounting Education*, 5, 207-226.
- Bentley, T. (1999). *Takımınızın yeteneklerini geliştirmede yaratıcılık*. (Çev.: Onur Yıldırım). İstanbul: Hayat Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). Bilimsel araştırma yöntemleri (17. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları
- Craft, A. and Jeffrey, B. 2008. Creativity and performativity in teaching and learning: Tensions, dilemmas, constraints, accommodations and synthesis. *British Educational Research Journal*, 34(5): 577–84.
- Çaycı, B. & Ünal, E. (2007). Sınıf öğretmeni adaylarının sahip oldukları öğrenme stillerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Üniversite ve Toplum: Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 7(3), 1-16.
- Çögenli, A. G. (2011). *Sınıf öğretmenlerinin sahip oldukları öğrenme stilleri ve kullandıkları bilişüstü öğrenme stratejileri*. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Dağlı, E. (2014). *Üstün zekalılar enstitüsü, geleceğe açılan pencere*. <http://www.ustunzekalilar.org/egitim-programlari/egitimci-egitimi/79-uestuen-yetenekli-cocuklarn-egitiminde-ogretmenin-rolue.html>
- Demirel, Ö. (2005). *Eğitimde yeni yönelimler*. Ankara: PegemA Yayıncılık
- Doğanay, A. (2002). Yaratıcı öğrenme. A. Şimşek (Ed.), *Sınıfta Demokrasi* içinde ss.171–210. Ankara: Eğitim-Sen Yayınları.
- Erden, M., & Akman, Y. (1998). *Gelişim, öğrenme, öğretme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi
- Ergür, D. O. (1998). *Hacettepe üniversitesi dört yıllık lisans programlarındaki öğrenci ve öğretim üyelerinin öğrenme stillerinin karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ergür, D. O. (2010). Hazırlık sınıfı öğrencilerinin kişisel özelliklerinin öğrenme stillerine etkisi ve öğretim sürecine yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 173-184
- Felder, R. M., Felder, G. N., & Dietz, E. (2002). The effects of personality type on engineering student performance and attitudes. *Journal of Engineering Education*, 91(1), 3-17.
- Fidan, N. & Erden. M. (1991). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Feryal Matbaacılık
- Fox, R. L. & Ronkowski, S. A. (1997). Learning styles of political science students. *Political Science and Politics*, 30(4), 732.
- Garity, J. (1985). Learning styles – Basis for creative teaching and learning. *Nurse Educator*, 10(2), 12-16.
- Gencel, İ. E. (2006). *Öğrenme stilleri, yaşantısal öğrenme kuramına dayalı eğitim, tutum ve sosyal bilgiler program hedeflerine erişimi düzeyi*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Gök, B. & Erdoğan T. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme düzeyleri ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 44(2), 29-51.

- Guilford, J. P. (1959). *Personality*. New York: McGraw-Hill.
- Gusentine, S. & D. Keim (1999) The learning styles of community college art students. *Community College Review*, 24(3), 17-26.
- Günaydın, F. (2011). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin öğrenme stilleri ile ders çalışma alışkanlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gürtuna, S. (2003). Avrupa’da okul öncesinde sanat eğitimi. M. Sevinç (Ed.), *Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar* içinde ss.93-98. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Güven, M. & Kürüm, D. (2008). Öğretmen adaylarının öğrenme stilleri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişki. *İlköğretim Online*, 7(1), 53-70.
- Güven, M. (2004). *Öğrenme stilleri ile öğrenme stratejileri arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Hu W. & Adey P. (2002). A scientific creativity test for secondary school students. *International Journal of Science Education*. 24(8), 803-821.
- İnam, A. (1993). *Yaratıcılık (Temel kavramlar ve kuramlar)*. Türk Eğitim Derneği 17. Eğitim Toplantısı, (25-26 Kasım 1993). Ankara
- Jonassen, D. H. & Grabowski, B. L. (1993). *Handbook of individual differences, learning, and instruction*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Karademir, E. & Tezel, Ö. (2010). Sınıf öğretmeni adaylarının öğrenme stillerinin demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28).
- Karakuş, M. (2001). *Alt-sosyo ekonomik düzeydeki ilköğretim 2. sınıf öğrencilerinin yaratıcılık düzeylerine yaratıcı sorun çözme programının etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Keefe, J. W., (1979). *Learning style: An overview in student learning styles: Diagnosing and prescribing program*. Reston. VA: National Association of Secondary School Principals, U.S.A.
- Kılıç, E. (2002). *Web temelli öğrenmede baskın öğrenme stiline öğrenme etkinlikleri tercihi ve akademik başarıya etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Kırıçoğlu, O. (1991). *Sanatta eğitim (görmek, anlamak, yaratmak)*. Ankara: Demircioğlu Matbaacılık.
- Kırıçoğlu, O. T. (2002). *Sanatta eğitim, görmek öğrenmek yaratmak*. Ankara: PegemA Yayınları.
- Koçak, T. (2007). *İlköğretim 6.7.8. sınıf öğrencilerinin öğrenme stilleri ve akademik başarıları arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Kolb D. A. (1985). *Öğrenme stili envanteri: Teknik kılavuz*. Boston: McBer
- Kolb, D. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. NJ: Englewood Cliffs.

- Koray, Ö. (2004). Fen eğitiminde yaratıcı düşünmeye dayalı öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 10(4), 580-599.
- Kuzgun, Y. & Deryakulu, D. (2014). *Eğitimde bireysel farklılıklar*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Torrance, E. P. (1966). Torrance test of creative thinking norms technical manual research edition. Princeton, NJ: Personnel Press.
- Torrance, E.P. (1974). Norms–Technical manual torrance tests of creative thinking. USA: Scholastic Testing Service.
- Myers P. B. (1997). *Kişilik “farklı tipler farklı yetenekler”*. (Çev. H. Ovacık), İstanbul: Kuraldışı Yayınları.
- Ülgen, G. (1997) Eğitim Psikoloji, İstanbul: Alkım Yayınevi.